

svět katolickýma očima MONITOR

publicistický čtrnáctideník

ročník XVI., číslo 18

22. 9. 2019 / neprodejné

Z OBSAHU	Jaké to je slavit mši svatou	04
	Vděčnost – vlastnost charakterního člověka	10
	Mučedníci komunismu: Stanisław Zieliński	14

Foto: praha.charita.cz

Sté výročí Charity

Pomoc potřebným byla od nepaměti spjata s životem křesťanů. Jedná se o jednu ze čtyř základních charakteristik společenství církve, kterými jsou: hlásání evangelia, slavení víry, milosrdná láska a společenství.

O službě druhým Ježíš nejen hovořil, ale především šel sám příkladem. Hlásal evangelium, uzdravoval, vyzýval učedníky, aby sytili hladové, oblékali nahé, ujímali se pcectných, přicházeli za nemocnými a vězňnými. Křesťanská láska má schopnost objevovat bídu a potřeby lidí; má otevřené oči. Následovat Ježíše máme každý den. Především se jedná o běžné drobnosti velkého významu: darovat bližnímu pozornost, čas, úsměv, laskavé

slovo, trpělivost.

Křesťanské společenství se již od svých počátků rozhodovalo spojit síly a následovat Ježíšova příkladu společně. Organizovaně se vždy dosáhne více. Proto církev budovala díla, která pomáhala řešit sociální problémy. Charita je moderním výsledkem tohoto rozhodnutí. Když jsem před rokem a půl přijal pozici prezidenta Arcidiecézní charity Praha, byl jsem velmi mile překvapen obrovským rozsahem charitní pomoci. Jen v pražské arcidiecézi poskytnou charity každý rok pomoc více než dvaceti tisícům potřebných. Na vysoké profesionální úrovni, s lidskostí a láskou se stovky charitních pracovníků denně starají

o děti, staré, opuštěné, nemocné, postižené a o ty, kteří jsou na úplném okraji společnosti, ale i o trpící v jiných zemích a v jiných světadílech.

Charita zve všechny bratry a sestry, aby se na jejím díle podíleli: modlitbou, dobrovolnou prací, finančním darem, ale také společně prožívanou radostí z vykonaného díla.

Letošní tradiční říjnový koncert, na kterém si připomeneme 100 let činnosti Arcidiecézní charity Praha, bude příležitostí s vděčností děkovat Bohu za vykonané dobro.

*P. ThDr. Jan Balík, PhD.
biskupský vikář pro diakonii*

Bez průtahů a zbytečných řečí Za otcem Josefem Kolářkem SJ

V úterý 10. září v podvečer povolal Pán života na věčnost otce Josefa Kolářka. Prvního září oslavil devadesátku. Posluchačům Vatikánského rádia jistě netřeba velkého představování. 35 let stál v čele české sekce papežského rozhlasu, překladatel, spisovatel s duší básníka, znalec latiny ze staré školy, pro něhož nebylo obtížné zajít o dům vedle do jezuitských archivů a jedinečné dokumenty zakomponovávat do historických novel o životě jeho řádových spolubratří. Jeho životní cesta zrcadlila a doprovázela osudy církve v naší zemi.

Jako novic zažil v padesátém roce razií v kláštřích, která znamenala konec mužských řeholních společenství, potom vojenská služba v PTP, civilní zaměstnání a konečně v roce '68 tajné svěcení z rukou biskupa Felixe Davidka. Odchod do Rakouska, dvouletá studia teologie v Innsbrucku a pak už Řím a práce v rádiu ve snaze zprostředkovat doma hlas z centra církevního života, překlady dokumentů a každodenní kronika papežského magisteria. Dalo by se jistě mnoho mluvit o různých lidech, které podporoval a podpíral po pádu železné opony. O návštěvách v redakci, vždy s vřelostí uhoštěných slivovicí a výtečnou belgickou čokoládou. Dovolte mi ale, abych na něj zavzpomínala ještě z jiné perspektivy, tak jak jsem ho znala přes dvacet let, z nichž jistě polovinu v každodenním kontaktu v redakci, kam mě sám přivedl a přesvědčil, abych zůstala.

Byl člověkem řádu. Snad ho dvacetileté čekání na život, k němuž se v mládí rozhodl, upevnilo v přesvědčení, že řád je životodárný. V době, kdy se leckdo snažil řád rozvolňovat a rozpouštět hranice mezi řádem a světem v naivním přesvědčení, že právě to svět potřebuje, otec Kolářek nikdy nepolevil.

Nesnášel jakékoli formy schůzování. Italský výraz „riunione“, v jehož základu je unie, sjednocení, důsledně vyslovoval jako „ruinione“, novotvar, odvozený od slova ruina, ruinovat. Jako člověk se zkušeností doby stalinismu i pokusů o jeho

P. Josef Kolářek SJ. Foto: proglas.cz

„opravy“ byl alergický na prázdné fráze. Dokázal s lomozem odejít, když plkání překročilo míru únosnosti, praštit do stolu, když slyšel nehorázně urážet pravdu, o níž byl přesvědčen. Podobně také předběhl svou dobu, když velmi brzy začal místo slovesa „informovat“ používat jiné: Jdeme se „uniformovat“, říkával.

Z duše zavrhoval výsledky některých vědeckých disciplín, zejména psychologie nebo sociologie. Považoval je za pavědy. Nebylo to ovšem z pohrdání vědou nebo poznáním, ani v nejmenším. Právě naopak, po této stránce byl jedním z nejučenlivějších představitelů starší generace, které jsem potkala. Vždycky odhodlaný naučit se nové věci, pokud sloužily. V jádru jeho nedůvěry spočívala hluboká pochybnost o tom, že by pokusy zacházet s člověkem jako s položkou ve statistice mohly být k něčemu užitečné. Vnitřní zápas, o nějž vždycky v duchovním životě jde, tento způsob uvažování prostě vylučuje.

Miloval svůj jazyk, češtinu. Miloval ji natolik, že se někdy svízelnými pokusy o překlad již zaběhlých termínů dostával na hranici srozumitelnosti. Měl také oblíbená slova: kdekteré „centrum“ bylo

„ohniskem“ a krása úchvatností.

Když se ale do našeho zpravodajského světa snažil vnášet ducha, nešlo o zaumnou rétoriku. Byl vypravěčem, miloval příběh a dramata, zejména ta, která se odehrávají na dně lidské bytosti. Snad nejhluběji se mi zapsaly vánoční pořady. Nevím už přesně kolikrát, se stalo, že jsme ve ztišené atmosféře svátečně vyprázdněného rádia spolu připravovali program na vigílii. Možná nejméně sledovaný ze všech, vždyť každý, kdo mohl, byl u stromečku a štedrovečerní večere, jiní spěchali na mši. Pro mě to byl ale zvláštní svátek. Otec Kolářek totiž míval vyhlédnutou vánoční poezii... a přednášel ji svým znělým hlasem, který mu Dobrý Bůh zachoval až do konce jeho dní.

Ráno 10. září jsme se dozvěděli o beznadějně diagnóze, prasklá aorta, s nemožností operovat. Pán zavolal. Otec Kolářek odešel ze dne na den, tak jak se svým Pánem žil; s tváří projasněnou, s úsměvem na rtech... ale řádně, bez průtahů a zbytečných řečí...

Johana Bronková – Vatikán
Vatican News

Svátek svatého Václava oslaví také ve Vatikánu

Foto: Michal Havel / Člověk a víra

V sobotu 28. září v 15 hodin bude arcipopat Břevnovského kláštera Petr Prokop Siostrzonek OSB hlavním celebrantem slavnostní svatováclavské mše svaté u oltáře Katedry v bazilice sv. Petra. Na mši zvou také český velvyslanec při Svatém stolci Václav Kolaja společně s rektorem papežské koleje Nepomucenum P. Romanem Czudkem.

Tradice slavení svatováclavských mší ve Vatikánu spadá již do devadesátých let minulého století, ačkoliv tehdy se spíše jednalo o bohoslužby soukromějšího charakteru, organizované papežskou kolejí Nepomucenum a navazující na tradiční duchovní cvičení na začátku akademického roku. Těmto slavnostním mším po svém návratu do Říma nejčastěji předsedal nuncius Giovanni Coppa, později – od roku 2011 až do svého skonu – jim byl přítomen také kardinál Miroslav Vlk.

Zpočátku se bohoslužby se konaly u oltáře sv. Václava, před třemi lety, naposledy za přítomnosti kardinála Vlka a za účasti velké skupiny poutníků v rámci diecézní poutě ostravsko-opavské diecéze, kterou doprovázel biskup Fran-

tišek Václav Lobjkowicz, povolilo vedení baziliky přesunout slavnostní mši k oltáři Katedry. V uplynulých dvou letech byl hlavním celebrantem biskup královéhradecký Jan Vokál.

cirkev.cz

Pozvánka

28. benefiční koncert Arcidiecézní charity Praha proběhne 31. října od 19.00 hodin ve Smetanově síni Obecního domu v Praze.

Vstupenky:
koncert@praha.charita.cz nebo
731 604 319

100% výtěžku bude věnován České nemocnici sv. Karla Lwagy v Ugandě.

Koncert se koná pod záštitou a za účasti pražského arcibiskupa kardinála Dominika Duky.

SLOVO BISKUPA

Člověk je ovládán, ovlivňován a podmiňován svými reflexy, které získá svou zkušeností. Když se dotkne nějakou částí svého těla rozžhavené věci a popálí se, ví, že toho by se už více neměl dotýkat a celý život se tomu bude vyhýbat. Tyto reflexy se pak rozšiřují i na jiné oblasti života. Když není někým přijat, když mu něco není dovoleno, když dostane za něco důtku... to všechno se mu zapíše do vědomí a ví, že to není pro něj příznivé.

Řídíme se často podvědomými reflexy, ale jsou i skutky, které jsou vědomé, kde je třeba se rozhodnout, jestli se tím řídit nebo ne. A my jako křesťané bychom se měli řídit svým rozumem a svou láskou než jen svými pudy a krátkodobými potřebami.

Současná kultura se masově šíří jako lavina po celém světě. Jak píše jeden současný katolický autor: „Moderní člověk si vyrobí své vlastní evangelium, podle přání trhu, protože evangelium o Ježíši Kristu už ztratilo svou samozřejmost.“ A to „nové evangelium“, aby bylo „moderní“ – podle něj – musí být vždycky i proti něčemu či proti někomu.

Ale naši hlavní strategii, která se zakládá na evangeliu, je být především pro něco, ne proti něčemu a někomu. Naším úkolem je hlásat radostnou zvěst. To, že tento postoj vyvolá negativní reakci u mnohých, je Kristem předpovězeno a s tím je třeba počítat. (srov. Jan 15,20)

Nikdy a nikde nás Ježíš nevyzývá, abychom byli proti někomu. Kritizuje farizeje, odsuzuje jejich pokrytectví, ale není proti nim, jen proti jejich nedůslednému chování. Když nás vyzývá, abychom byli proti, tak především proti našemu „starému člověku“, když říká, abychom si raději odsekli ruku nebo vyloupili oko, když nás pokouší. Je lepší, abychom vešli do Božího království bez ruky nebo bez oka (i když je to míněno více obrazně, a ne prakticky), než bychom se s celým tělem smažili v pekle. (srov. Mt 5,29-30)

+Ladislav Hučko

Mons.ThDr. RNDr.
Ladislav Hučko, CSc.,
apoštolský exarcha
řeckokatolické církve

JAKÉ TO JE SLAVIT MŠI SVATOU

Pocházím z velice zbožné katolické rodiny, a když jsem vyrůstal, chodili jsme na mši svatou každý den – ne jenom o nedělích. Když jsem byl malý, mše svatá mi prostě připadala nudná. Vrtěl jsem se, myslel jsem na všechno možné, svazoval stužky ve zpěvníku, popichoval jsem svou sestru, jednoduše jsem dělal nepřístojnosti. Ale když mi bylo asi 13 let, začal jsem sloužit u oltáře jako ministrant.

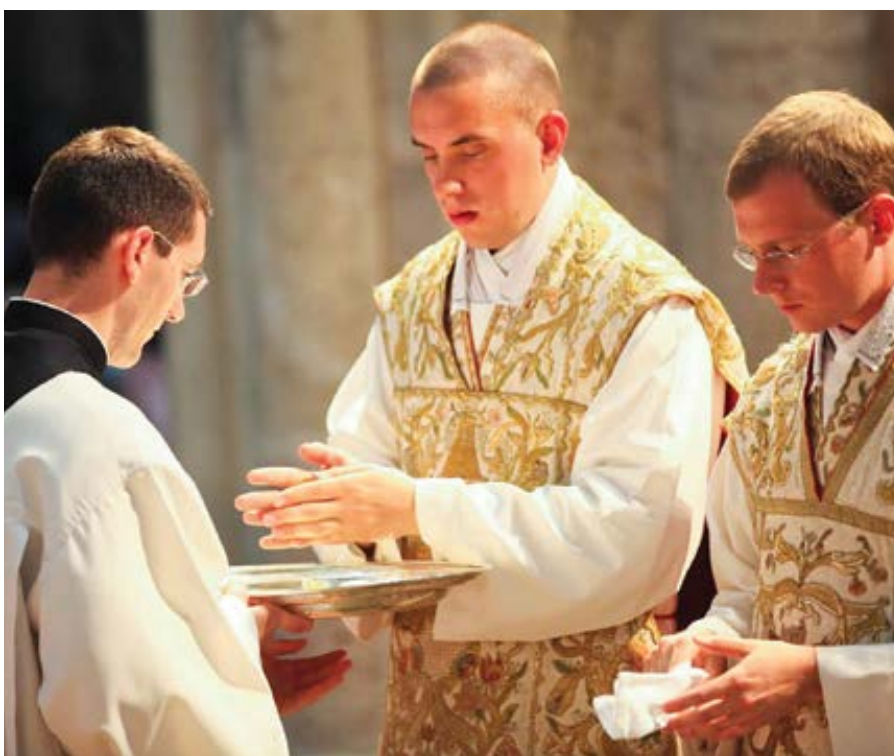
Kněz, u kterého jsem sloužil, se jmenoval Don Reto. Byl kaplanem na teologické koleji, kde moji rodiče vyučovali (oba moji rodiče byli profesory teologie).

Don Reto je jedním z nejlepších lidí, které jsem kdy potkal. Změnil můj život. Když slavil mši svatou, bylo zřejmé, že v ni věří celou svou bytostí. Byl pln úcty a důstojnosti, posvátné bázně. Když jsem ho sledoval, začal jsem chápat, proč o mši svaté říkáme, že je to „posvátné tajemství“ a „svatá oběť“. Ne že bych tehdy dokázal vysvětlit význam těch slov. Ale bylo mi jasné, že Don Reto ve mši svaté nachází něco, co mu stálo za to, aby tomu zasvětil celý svůj život.

Proč existují kněží?

„Posvátná bázeň“ Dona Reta před tím, co konal při obětování mše svaté, způsobovala, že se ničeho jiného neobával. Nejnovější dějství nekonečného skandálu sexuálního zneužívání v církvi opět ukazuje, kolik zkaženosti je mezi kněžími a biskupy. Don Reto byl jedním z mála, kdo takovou zkaženost neohroženě odzuzoval. Hřímal hněvem starozákonního proroka vůči lidem, kteří používali církev jako fasádu pro své vlastní sobecké cíle. Nakonec byl z teologické koleje propuštěn za to, co nazvali „nezdravou podezřívavostí“ vůči církevním autoritám. Následné události však žel jeho podezření potvrdily.

Od svého svěcení na katolického kněze v roce 2011 jsem dosud sloužil mši svatou 2 803krát – pokud jsem neudělal nějakou chybu v sešitku, do něhož si zapisuji každou celebraci. Slavení mše svaté je hlavní důvod, proč katolíci kněží existují, a tak se mě lidé často ptají: Jaké to je slavit mši svatou?

P. Edmund Waldstein O.Cist. (uprostřed). Foto: sancrucensis.wordpress.com

Někdy, když celebruji mši svatou, jsem pln toho, co svatý Ignác z Loyoly nazýval „duchovní útěchou“. Byl jsem zcela soustředěný, plný lásky k Bohu a byl jsem si naprosto jistý jeho přítomností.

Vlastní nehodnost

V zásadě jsou dva rozdílné způsoby, jak ji prožívat. Někdy, když celebruji mši svatou, jsem pln toho, co svatý Ignác z Loyoly nazýval „duchovní útěchou“. Tak tomu bylo v případě mé úplně první mše svaté. Když jsem poprvé přistoupil k oltáři, byl jsem zcela soustředěný, plný lásky k Bohu a byl jsem si naprosto jis-

tý jeho přítomností. Zakoušel jsem silný pocit vlastní nehodnosti, ale s paradoxně radostným smutkem z této nehodnosti. Říkal jsem následující slova: Neboť on večer před svým utrpením vzal do svatých a ctihodných rukou chléb, pozdvihl oči k nebi, k tobě, svému Otci všemohoucímu, vzdal ti díky a požehnal, lámal, dával svým učedníkům a řekl: Vezměte

Foto: seget / Pixabay

Ty jsi byl uvnitř a já venku a tam jsem Tě hledal, a já šeredný vrhl jsem se na všechny Tvé krásné tvory, jež jsi stvořil. Ty jsi byl se mnou, ale já jsem nebyl s Tebou.

a jezte z toho všichni: toto je moje Tělo, které se za vás vydává. A zdálo se, že celá moje bytost je tím pohlcena. A mnohokrát poté jsem zakoušel něco podobného.

Ale druhý způsob, jak prožívat celebraci mše svaté je to, co Ignác nazýval „duchovní sklíčenost“. Sklíčenost zakouším jako nesoustředěnost – nejsem schopen být plně přítomen v daném okamžiku a moje myšlenky se toulají ve vzpomínkách z minulosti nebo fantaziích o budoucnosti. Stává se to především tehdy, když je mé srdce rušeno tím, co Ignác nazýval „neklidem různých znepokojení a pokušení“ – tedy tehdy, když nekontrolované pocity hněvu, rozhořčení, úzkosti, strachu, chťiče, studu (či

čehokoli jiného) brání mysli v klidném soustředění na to, co konám. Při takové příležitosti říkám: Neboť on večer před svým utrpením vzal do svatých a ctihodných rukou chléb..., ale má mysl říká: „proč se ke mně bratr Ten-a-ten včera zachoval jako mizera?“

Po čem srdce touží

Tento druhý způsob – zkušenost sklíčenosti a nesoustředěnosti – sice není nikterak radostný, ale je také důležitý. Katolická tradice klade velký důraz na výklad skleslosti jako známky toho, že je zapotřebí duchovního a mravního růstu. Růstu především v dobrých návycích či ctnostech, které způsobují, že se poci-

ty člověka dostávají pod vedení a kontrolu ducha, takže poté bude mít větší schopnost být přítomen v konkrétním okamžiku.

To vše samozřejmě souvisí se základním křesťanským pojetím lidského života: že jsme my, lidé, přijali celou naši bytost i svět od určitého zdroje – že jsme „stvořeni“. Bůh není jen další věcí mezi mnoha věcmi ve světě, ale je příčinou všeho. Je jako autor hry, v níž my představujeme jednotlivé postavy, nebo jako cellista hrající hudbu, v níž my představujeme noty. On však není jen zdrojem, ale také cílem našeho života.

Ale lidské bytosti jsou jistým způsobem oddělené či odcizené od zdroje a cíle jejich bytí. To je známo jako „prvotní hřích“. Toto odcizení od Boha způsobuje hlubokou bolest, jakousi nesnesitelnou osamělost v jádru duše. A velkou část života pak strávíme honbou za rozptýlením, abychom zabránili tomu, že se budeme cítit osamělí. Vyhledáváme vzrušení, rozkoš, slávu, moc, bohatství a tak dále. A tato rozptýlení se brzy stávají ničivou závislostí, devastující naše já a zraňující ostatní. To, po čem naše srdce doopravdy touží, je vydat se našemu zdroji a cíli.

Cellista se stane jednou z not

Paradoxem je, že všechny věci stvořil Bůh, a kdybychom s nimi nakládali správně, mohly by nás přivést k Němu, ale ony nás místo toho od něj odvádějí. Dovolte mi znovu ocitovat Augustina: „Ty jsi byl uvnitř a já venku a tam jsem Tě hledal, a já šeredný vrhl jsem se na všechny Tvé krásné tvory, jež jsi stvořil. Ty jsi byl se mnou, ale já jsem nebyl s Tebou.“

Řešením tohoto odcizení od Boha je to, že autor vstoupí do hry, cellista se stane jednou z not, které se hrají. Samotný Bůh vstupuje do světa a stává se člověkem: Ježíšem z Nazareta. A jako lidská bytost dělá to, co všechny lidské bytosti v hloubi svého srdce touží dělat, ale kvůli hříchu toho nejsou schopny. Obětuje se. To znamená, že se zcela odevzdá Bohu. Oběť je dar. A touhou našeho srdce je dát se jako dar Bohu. Ježíš tuto oběť vykoná na kříži tím, že dobrovolně trpí a zemře. Dělá pravý opak honby za rozptýlením:

Rozčiluje mě, když pomyslím na ministranty, kteří v kněžích nenacházejí inspirativní příklad obětní oddanosti, ale děsivou zradu a zneužívání.

místo aby dal Bohu něco menšího, dobrovolně mu dá svůj život.

Při starověkých obětech bylo místo lidí přinášeno obětní zvíře. Zabitím zvířete lidé dávali znamení, že jsou ochotni oddat se božstvu. Po skončení obětování bylo obětní zvíře většinou snědeno, aby byla dána najevo jednota lidu s jejich znaméním. Podle katolické nauky kdykoli je slavena mše svatá, je Ježíšovo tělo a krev skutečně, opravdově a podstatně přítomno pod způsoby chleba a vína. Zpřítomňuje se tak jeho obět na kříži a my jsme s ní sjednoceni. Když jíme Jeho tělo, sjednocujeme se s Jeho obětí a můžeme se tak (společně s Ním) dát Bohu.

Ale zkušenost sklíčenosti a nesoustředěnosti nám dává najevo, že toto sjednocení vyžaduje čas a opakování, aby mohlo proměnit náš život. Naše zvy-

ky nás stále nutí žít „venku“. Bůh je v nás, ale my nejsme vždycky s ním. Zkušenost sklíčenosti v nás probouzí touhu po proměně našeho života – po uzdravení mých špatných návyků a po odčinění zla, které jsem učinil druhým. „Vybíízím vás, bratří, pro Boží milosrdenství,“ píše svatý Pavel, „abyste sami sebe přinášeli jako živou, svatou, Bohu milou obět... proměňte se obnovou své mysli.“ Jaké to je slavit mši svatou? Je to jako připomínat si tato slova stále znovu a znovu a být naplněn touhou po této proměně.

Dobrý příklad

Snažit se celebrovat mši svatou z plného srdce znamená také být naplněn touhou bojovat proti zkaženosti v církvi. Jako katolickému knězi mi skandál sexuálního zneužívání v církvi nahání o to větší hrůzu, že těmi, kdo se zneužívání dopou-

štěli, byli kněží, kteří by měli posvěcovat životy lidí svatou obětí. Místo toho však dělali pravý opak. Rozčiluje mě, když pomyslím na ministranty, kteří v kněžích nenacházejí inspirativní příklad obětní oddanosti (jako jsem ho viděl já), ale děsivou zradu a zneužívání. Když papež, svatý Pius V., před 450 lety slyšel o podobných zločinech, nejen že nařídil, aby kněží, kteří je páchali, byli odhaleni a zbaveni všech církevních výsad, ale nechal je předat světským orgánům k trestu smrti. Církev dnes potřebuje podobnou horlivost, aby mohla být tím, čím pro mě vždy byla: prostřednicí milosti a útěchy.

*P. Edmund Waldstein O.Cist.
popula.com
Přeložil Pavel Štíčka*

*P. Mag. Edmund Waldstein O.Cist.
cisterciácký mnich v klášteře Heiligenkreu*

KOŘENY KATOLICKÉHO ROZHOŘČENÍ

Po měsíci stráveném mimo vlast, kdy jsem pracoval v Římě na synodě a pomáhal s přípravami oslav čtyřicátého výročí zvolení Jana Pavla II., které se konaly v Bruselu a Varšavě, jsem se vrátil domů a pocítil rozhořčení způsobené nejnovější fází krize vyvolané pohlavním zneužíváním, jež neslábne a v některých oblastech dokonce ještě sílí. Skutečnost, že nejvyšší orgány v Římě tuto krizi nepovažují za to, čím skutečně je, by mohla být tématem další úvahy. Dnes otázka zní: Jaké jsou kořeny současného smutku a znechucení?

Částečnou odpovědí je bezpochyby vyčerpání. Proč tím musíme procházet znovu? Cožpak dlouhý půst roku 2002 nestačil? Nepodařilo se snad tehdy všechno napravit? Ti, jejichž hněv je těmito pochopitelnými otázkami ještě více podněcován, by se mohli podívat na nedávný a inteligentní článek Kennetha Woodwar-

Foto: Mateus Campos Felipe / Unsplash

da v Commonwealu. Woodward chápe, že odhalení řady případů pohlavního zneužívání spáchaných bývalým washington-

ským arcibiskupem Theodorem McCarrickem spustilo u katolických laiků dávný reflex, prohloubený některými katolický-

mi duchovními jak ve Spojených státech, tak v Římě. Ale dlouholetý náboženský redaktor *Newsweeku* rozpoznal ještě jeden faktor současného katolického rozhořčení, který by nás měl přimět k zamyšlení.

Dobrá zpráva mezi špatnými

Když můj přítel Woodward psal o zprávě velké poroty státu Pennsylvania, která hněv katolíků ještě více rozvášnila, povšiml si něčeho zásadního: ... způsob, jakým generální prokurátor Josh Shapiro zprávu předložil – a jak byla v tisku často popisována –, snadno vedl k domněnce, že velká porota odhalila tři stovky nových duchovních dopouštějících se zneužívání, ačkoli ve skutečnosti k většině případů uvedených ve zprávě došlo v minulém století a zhruba osm z deseti údajných pachatelů je již po smrti. Bylo snadné přehlédnout dobrou zprávu v jinak skličujícím referátu – totiž že od doby, kdy američtí biskupové v roce 2003 zavedli nové přísné postupy pro nakládání s obviněními z pohlavního zneužívání, byli obžalováni jenom dva kněží ze sedmi diecézí.

Tvrzení o pokračující, nesmírně rozšířené a neřešené kultuře znásilňování v katolické církvi ve Spojených státech jsou falešná. V Americe stále jsou kněží dopouštějící se zneužívání. Ti musí být obviněni a propuštěni z duchovenské služby. Stále ještě jsou tu biskupové, kteří to nechápou, a ti by měli také odejít. Ale když jeden generální prokurátor za druhým přichází s něčím, co se dá politicky využít k prošetřování minulosti katolické církve, je důležité, aby katolíci chápali, že spousta ohavností, které budou i nadále vycházet najevo – ať už jde o duchovenstvo dopouštějící se zneužívání, nebo o špatné biskupy –, patří minulosti. Předmětná rozhněvanost se však každopádně bude zaměřovat na přítomnost. A nebude se omezovat na místní poměry, ale bude zahrnovat i omezenost (či ještě horší vlastnosti) úředníků v Římě.

Klerikální narcismus

Když pohlédneme ještě hlouběji, napad-

Foto: Sztrapacska74 / Pixabay

Proč je tolik katolíků ochotno uvěřit dezinterpretacím? Odpověď částečně souvisí s potlačovaným smutkem katolíků nad klerikálním narcismem.

ne nás další otázka: Proč je tolik katolíků, kteří nevěří mnoha věcem, které čtou v novinách či vidí v televizi, ochotno uvěřit dezinterpretacím ve zprávě pennsylvanské velké poroty? Odpověď podle mého názoru částečně souvisí s potlačovaným smutkem katolíků nad klerikálním narcismem.

Kněz nebo biskup, který si upravuje misál a přepisuje ho podle svého vkusu, když slouží mši, je narcista. Kněz nebo biskup, který denně při mši bezdůvodně tlachá v kázání a obírá tak lidi zbytečně o čas, je narcista. Biskup, jenž se chová jako dědičný šlechtic, ale postrádá džentlenskou noblesu, která je charakteristická pro skutečně vznešeného muže, je narcista. A katolíci už mají klerikálního narcismu plné zuby. Smutek a rozhořčení, kterých jsme nyní svědky, byly tímto narcismem celá desetiletí rozdmýchávány. Smrtící kombinace McCarricka a Joshe Shapira způsobila, že nádoba

přetekla. Ten, kdo si toto neuvědomuje, nedokáže pomoci při nápravě toho, co se pokazilo.

Současné je nutno připomenout, že většina kněží a biskupů ve Spojených státech nejsou narcisté. Jde o muže s pevným vědomím povolání, kteří vědí, že jsou hliněnými nádobami, skrze něž proudí nezasloužená, ale přehojná Boží milost. Tito muži si zaslouží naši podporu, lásku a vděčnost, protože oni se – stejně jako my ostatní – potýkají s důsledky tohoto období ponížení a očišťování.

A pokud jde o narcisty, ti potřebují pomoc – a kázeň.

George Weigel
First Things
Přeložil Pavel Štíčka

George Weigel
spisovatel, životopisec Jana Pavla II.
a vedoucí pracovník organizace Ethics and
Public Policy Center

Bylo snadné přehlédnout dobrou zprávu v jinak skličujícím referátu – totiž že od roku 2003 byli obžalováni jenom dva kněží ze sedmi diecézí.

BŮH A VĚDA

Fiktivní filosofické rozhovory o nefiktivních problémech

Foto: sspiehs3 / Pixabay

Je-li Bůh, není Bohem matematiky, přírodovědy nebo biologie. Je Bohem skutečnosti v její celistvosti.

N: Díky rozhovorům s tebou jsem se dozvěděl řadu zajímavých věcí. Také jsem přehodnotil několik svých starých postojů. Oceňuji, jak rozumně dokážeš argumentovat. O to více mě udivuje, že jsi křesťanem v té nejdiskutabilnější podobě. Na jedné straně se umíš bavit inteligentně, na straně druhé vyznáváš katolickou víru. Asi jsi z té své filosofie zmožen a občas se potřebuješ myšlenkově vyrelaxovat. Kvůli odpočinku stavíš rozum periodicky mimo provoz a pak se v tobě uvolní prostor pro víru.

F: Jako bych slyšel promlouvat Kanta. I on tvrdil, že aby člověk věřil, musí potlačit svůj rozum. Víra a rozum u něj stály v neslučitelném protikladu. Musím tě vyvést z omylu. Když se zabývám věcmi své víry, neposílám rozum na dovolenou. Užívám ho přitom s celým jeho arzenálem.

N: Opravdu? Takže když věříš v Boha, máš pro to zároveň nějaké rozumné důvody?

F: Jistě. Odpovím malou protiotázkou. Když nevěříš v Boha, máš pro to nějaké rozumné důvody?

N: Proč mi kladeš rétorické dotazy?

Samozřejmě, že mám. Moderní věda jasně prokázala neexistenci Boha. Ne náhodou byla iracionální víra v božskou bytost rozšířena v předmoderním a v předvědeckém světě. Jakmile začal lidský rozum pracovat v režimu vědeckosti, víra se začala postupně vytrácet jak z veřejného, tak i soukromého života. Už toto by pro tebe mohlo být dostatečně jasným znamením, že víra a věda nejdou dohromady.

F: Budu se od tebe muset nechat poučit. Dost dobře jsem nepochopil, cos mi nyní řekl. Mohl bys mi, prosím, objasnit, jak moderní věda dokázala neexistenci Boha? Která věda to konkrétně byla a jakou myšlenkovou cestou se k takovému pozoruhodnému závěru dopracovala?

N: No, která konkrétní věda...? Tak nějak všechny dohromady se v tom přece shodnou. Pro moderní vědy je typické, že se zaměřují na určité aspekty skutečnosti a zkoumají je velmi pozorně a do závratných detailů. Kdyby nějaký Bůh existoval, musela by ho specializovaná věda prostřednictvím svých hlubokých průniků do reality odhalit. Pokud je mi známo, nic takového se v dlouhých ději-

nách západní vědy ještě nestalo. A pokud chceš jmenovat nějaké konkrétní vědecké odvětví, poukázal bych třeba na moderní fyziku. Ta přece hovoří o našem světě, odkrývá tajemné rozměry hmoty, zkoumá zemi i nebe nad námi, a přesto se s nějakým Bohem ještě nesetkala. A to navzdory tomu, že vědecké nasazení lidí, kteří se tímto moderním oborem zabývají, je enormní. Když srovnám vás, věřící, kteří hlásáte Boží existenci a žádné podobné myšlenkové úsilí přitom nevyvíjíte, nemohu se než přiklonit na stranu ateistických profesionálů poznání.

F: To je vskutku prazvláštní důkaz neexistence Boha. Nevím, jestli je to pravda, ale když se Gagarin vrátil ze svého obletu Země, měl se prý vyjádřit ve smyslu, že tam nahoře žádného Boha neviděl. Někteří lékaři zase podobným způsobem pátrali po lidské duši a za důkaz její neexistence považovali to, že když rozpitvali lidské tělo do jeho posledních částí, žádná duše se před jejich zrakem neobjevila. Ty v zásadě říkáš totéž. Jelikož moderní vědy prozkoumávají realitu se stále větší intenzitou a na žádného Boha přitom nenarážejí, je to nutné vzít jako průkazný fakt jeho nejsoucnosti. Máš poněkud zploštělé pojetí vědeckého poznání.

N: Zploštělé pojetí vědeckého poznání? Jak tomu mám rozumět? Snad ne tak, že kdybych připustil existenci Boha, bylo by moje pojetí vědy nezploštělé? Co mi to chceš namluvit? Existence Boha by měla rozhodovat o kvalitě vědy? Tím jen potvrzuješ mé počáteční podezření. Jakmile se začne mluvit o Boží existenci, je každá rozumná debata u konce. Podle tebe jen ten, kdo věří v existenci Boha, koncipuje vědu tím správným způsobem! Máš štěstí, že náš rozhovor nemá další svědky. Úplně by ses u nich odepsal.

F: Já zase nerozumím tvým myšlenkovým kotrmelcům. Z jednoho mého tvrzení jsi vyvodil závěry, které vůbec nezastávám. Konstatoval jsem pouze jediné – kdo si na základě určitého postupu moderní vědy vytváří pojem o celkové povaze vě-

Foto: skeeze / Pixabay

Kdo si na základě určitého postupu moderní vědy vytváří pojem o celkové povaze vědeckého poznání, dopouští se redukcionismu.

deckého poznání, dopouští se redukcionismu, tj. zplošťuje to, co má ve skutečnosti vícero rozměrů. Nic jiného jsem nevyslovil. Co tím vlastně míním? Pokusím se ti to vysvětlit s maximální názorností. Byl jsi někdy na vyšetření u očního lékaře?

N: Ano, chodím k němu pravidelně. Jak vidíš, nosím brýle a ani se mě neptej, kolik mám dioptrií. Bez brýlí toho moc nevidím.

F: To je dobře. Tedy abys mě nepodezíral, že ti přeji špatný zrak, myslel jsem to jinak, než jak by se má slova dala bezprostředně chápat. Chci tě jen upozornit, že se při mém výkladu můžeš opřít o svou vlastní zkušenost. Když jsi v ordinaci očního lékaře, jsi posazen před nástěnku s písmeny o různých velikostech a na ukázaní lékaře musíš odpovídat, která z nich vidíš. Ta velká vidíš dobře, od jejich určitého rozměru začínáš mít s jejich identifikací problémy, a jakmile velikost písmen klesne pod jistou hranici, nejsi schopen je vůbec rozlišit. Jaký je další postup? Do speciálních brýlí, které ti byly za účelem vyšetření dány na oči, vsune lékař jiná sklíčka a celý proces se opakuje znovu. Díky novým sklíčkům dokážeš uvidět písmena či obrazce, které jsi předtím vnímal

jen rozmazaně anebo jsi je prostě vůbec nezachytil. Takto se postupuje i několikrát za sebou až do chvíle, kdy jsi schopen ostře vidět celou škálu různě velikých písmen a různě realizovaných obrazců. Proč tě na tuto tvou zkušenost odkazují? Tvůj zrak má z určitých důvodů svoje limity, můžeš jím vnímat jen omezenou škálu předmětů. Jakákoli snaha spatřit jím předměty, které nedokáže identifikovat a rozlišit, je zcela zbytečná. Můžeš do takového pokusu vložit maximální intenzitu a energii, a přesto se malé písmenko ve tvém mozku nezobrazí. K tomu potřebuješ „novou perspektivu“, novou optiku. Pomocné sklíčko ti najednou zpřístupní to, co bylo pro tvůj omezený zrak nedostupné. Představ si, kdyby oční lékař ukázal na určité místo na nástěnce, na němž bys vůbec nic neviděl a ty bys mu řekl: „Nic tam nevidím, poněvadž tam nic není.“ Lékař by ti sdělil: „Chápu, že tam nic nevidíte, ovšem vaše výpověď o neexistenci písmene v této části nástěnky je mylná. Nasadte si jiné brýle a přesvědčíte se sám.“ Odtud už můžeme přejít k našemu tématu. Různé vědy se liší svými metodami výzkumu. Metoda je vlastně určitý druh pohledu na zkoumanou skutečnost

a způsob dosahování reflektovaného předmětu. Typ metody rozhoduje o tom, co daná věda vidí a vidět může, ale i o tom, co nevidí a vidět nemůže. Když jsi tvrdil, že moderní vědy navzdory svému intenzivnímu nasazení žádného Boha neodhalily, dostáváš se do pozice pacienta, který v ordinaci přesvědčuje svého očního lékaře o neexistenci písmene na tabuli. Přitom stačí změnit optiku, vzít si jiné brýle, a co se dříve zdálo neexistující, vyjevuje svou danost. Moderní vědy, k nimž ses odvolal jako k dokladu o Boží neexistenci, používají sice různé optiky – metody zkoumání, nicméně všechny mají jedno společné. Setrvávají v řádu empiricky dostupných skutečností. Kdybys mě chtěl přesvědčovat o tom, že smyslově vnímatelná realita je jedinou skutečností, mimo niž již nic není, musel bych tě upozornit na omezenou myšlenkovou optiku, díky níž takový soud vyslovuješ. Nabídl bych ti zkrátka jiné brýle. Tvůj pohled by se velmi rozšířil.

N: Tvé brýle by měly hezky růžová skla a pohled skrze ně by byl falešný. Vždyť optika nám může pomoci spatřovat jen ty věci, které jsou viditelné, neboť to plyne ze samotné definice optiky. Brýle umožňující vidět neviditelné, tedy v našem případě Boha, existují tak akorát v říši pohádek. Ten tvůj příklad s optikou se bohužel obrátil proti tobě.

F: Pojem „optiky“ či „pohledu“ není aplikovatelný jen v oblasti viditelného. Je přenositelný i do sféry neempirických skutečností. Chceš nějaký doklad? Co třeba poměr adice mezi čísly 7 a 7? Sedm plus sedm je čtrnáct. Souhlasíš? Dokážeš nahlédnout, jsi schopen vidět, že 14 je výsledkem této myšlenkové operace?

N: Jistě. Ale i ona má empirický základ. Mohu si představit třeba 7 hrušek a 7 jablek a říct, že vidím 14 kusů ovoce.

F: A když uvedu jiný příklad? Deset miliard mínus čtyři miliardy je šest miliard. Jak ti zde pomůže tvá konkrétní představivost? Tady je k ničemu. Přesto můžeš výsledek této operace jasně vidět. Je totiž evidentní, a jak můžeš bezpochyby vidět, slovo evidence má do činění se slovem *videre*, tedy se slovem viděti, spatřovati. Nejen hmotný zrak, ale i myšlení má schopnost vidět své předměty. Také se můžeme odvolat na to, o čemž jsme již kdysi hovořili. Redukce skutečnosti na

empiricky dostupnou oblast není přijatelná, neboť tato empiristická koncepce poznání je v sobě rozporná. Měl bys tudíž postupovat obezřetněji, chceš-li někoho přesvědčit o neexistenci Boha.

N: Asi to nebude tak jednoduché, jak jsem si zpočátku myslel. Co bych si měl z našeho rozhovoru odnést?

F: To, že žádná empirická věda nemůže odhalit existenci či neexistenci Boha. Aby tak mohla učinit, musela by umět tematizovat problém existence, což, jak asi uznáš, je natolik rozsáhlé určení, že se jím

může zabývat jen taková disciplína, která svou metodou obsáhne celek skutečnosti. Neboť naprosto vše, co je, existuje tím či oním způsobem, kdežto speciální vědy zkoumají jen určitý aspekt reality. Nemožnou tudíž formulovat adekvátní pojem existence, neboť to přesahuje šíři jejich speciálních záběrů. Mohou nanejvýš tvrdit, že něco existuje či neexistuje v rámci jimi zkoumané domény. Do ní však není existence Boha nijak vměstnatelná. Je-li Bůh, není Bohem matematiky, přírodovědy nebo biologie. Je Bohem skutečnos-

ti v její celistvosti. A abych nezapomněl: k tomu křesťanství a katolicismu se dostaneme třeba někdy jindy.

Roman Cardal

PhDr. Roman Cardal, Ph.D., filosof

VDĚČNOST – VLASTNOST CHARAKTERNÍHO ČLOVĚKA

Představujeme 28 vlastností (ctností), kterými je budován dobrý lidský charakter, jak je přednášel pro mladé v Univerzitním pastoračním centru v Bratislavě kněz P. Milan Bubák SVD.

„Kurelekův život je jedním z nejsilnějších příběhů, jaký byl kdy vyprávěn.“

Tím začíná oficiální životopis Williama Kureleka, který byl v době okolo své smrti nejuznávanějším a nejplodnějším kanadským malířem, autorka Patricia Morleyová. „Kurelek je“, jak píše dr. Morleyová, „jedním z největších malířů, jaké kdy tato země měla.“

Kurelekův talent zobrazit podstatu běžných lidských zkušeností vedl novináře k tomu, že mu dali přezdívku „lidový malíř“. Maloval scény s rolníky, mnohé umístěné do Západní Kanady, kde vyrůstal. Jeho obrazy lidí při práci nebo při hře jsou malované podle tradice renesančních vlámských malířů. Byl „malířem poselství“ a měl pozoruhodnou schopnost proměnit své malby na příběhy. Podobně tomu bylo u Pietera Brueghela nebo Hieronyma Bosche, dvou malířů, které nejvíce obdivoval. Jeho zaměření bylo společenské a náboženské, dokonce mystické.

Kurelekova osobnost měla i temnou stránku. Velká část jeho problémů byla důsledkem odmítnutí ze strany otce, přísného muže pudy, který svého syna ponížoval a pokořoval za to, že nežil podle jeho očekávání. Dmytro Kurelek měl málo

William Kurelek: Auto-Portrét (1957)

trpělivosti s uměleckými vlohami svého syna a vůbec je nechápal. Pro něho byl William obyčejným nepraktickým tupcem. Kurelek se stal silným introvertem a tato vlastnost jej doprovázela celý život.

Ve snaze vyhnat ze sebe demony pochybností o sobě a odmítání sama sebe dal se Kurelek do psaní svého životopisu, nebo snad lépe jakéhosi osobního medi-

tativního deníku. Byl to projekt, který zahájil ve dvaceti letech a pokračoval přes dvě vydání a opakované revize až do své smrti po 30 letech. I když to pro něj byla důležitá forma vyjadřování sama sebe, jeho hlavním prostředkem komunikace s druhými byly jeho malby. Ty byly i jeho hlavním prostředkem komunikace s Bohem. Podle slov autorky jeho životopisu

„odrážely jeho vděčnost a bázeň způsobem, který byl výřečnější než slova“.

Kurelekův příběh je odysea, která se pohybuje od pochybností o sobě k beznaději a pak od uzdravení k vděčnosti. Velmi silně je vázaný na dílo Francise Thompсона *Nebeský chrt*, což je báseň, kterou Kurelek zbožňoval. Podle Kureleka žádná jiná báseň nevyjadřovala „podstatu jeho osobního života“ dokonaleji než právě tato. Zvláště si vážil odstavce, ve kterém se říká: „Příroda, tato stepní paní, není schopná utišit moje suchosti.“ Kurelek podobně jako Thompson vypráví příběh, jehož hlavními epizodami jsou strach a útěk, milost a vděčnost.

Roku 1950 Kurelek jednou stopoval auta do Mexika, kde chtěl pro sebe najít učitele malířství. Nic mu však nezařadilo. A tak uvězněný v chladné noci Arizonské pouště se natáhl pod most a usnul. Ve svém životopise píše, že si na jednu uvědomil něčí přítomnost; nějaký muž v dlouhém bílém rouchu naléhá na něj, aby vstal: „Vstaň, musíme se postarat o ovce. Jinak tu zmrzneš.“ Kurelek toto vidění či sen pokládal za přesvědčivý důkaz, že nebyl sám, že Někdo byl s ním, Někdo jej vyzval, aby „vstal, protože je moc práce, kterou je třeba udělat“.

Navzdory tomuto silnému zážitku v Arizoně se Kurelekův osud zhoršil. Dostal se do těžkých vnitřních stavů, což znamenalo psychiatrickou kliniku, kde se léčil z chronické deprese a akutní bolesti očí. Podstoupil mnoho elektrických šoků. Jeho stav se zhoršil. V jednom momentě, v hloubi mravního zoufalství, se pokusil o sebevraždu. Život mu zachránila skutečnost, že právě ve chvíli pokusu do nemocničního pokoje vstoupila sestra.

Následující události pak vedly Kureleka na cestu, na kterou nikdy nezapomněl. Jeden terapeut jej seznámil s katolickou vírou. Po období intenzivního studia a spočinutí ve víře vstoupil do katolické církve. Naplněn vděčností k Bohu za to, že ho zachránil ze zoufalství a daroval mu k životu lásku, smysl a úspěch, rozhodl se užívat své nadání k šíření Kristova poselství o spáse do všech světových stran.

Adoptoval děti...

Šest následujících let pak stráví plánová-

ním a malováním 160 obrazů, kterými chtěl ilustrovat 160 veršů „Umučení Krista“ podle evangelisty Matouše. Jeho badání jej přivedlo k třítydennímu pobytu ve Svaté zemi, kde chodil po stopách Kristových, a k tříletému intenzivnímu studiu evangelia. Práci dokončil a představil na Nový rok 1960. Každý panel maloval asi týden. Série obrazů byla vyfotografovaná na diapozitivy a ty se promítaly misionářům v různých částech světa. Originály obrazů jsou dnes uloženy v Muzeu a Galerii umění na Niagarských vodopádech, kde jsou stále k dispozici k nahlédnutí.

Kurelek vyjadřoval svou vděčnost do konce života. Chudým daroval mnoho peněz, které získal prodejem obrazů. Adoptoval děti, podporoval země Třetího světa a stále pokračoval v malování a skicování Radostné zvěsti o Kristově vykoupení.

KOMENTÁŘ

Vděčnost se latinsky řekne *gratitudo*. Toto slovo je odvozeno od slova *gratia*, milost. Vděčnost je podle této etymologie odpovědí na milost. I když je třeba být vděční i za dary, které nám druzí dávají, protože jsou povinni je dávat, tj. nám patří, ve skutečnosti – podle významu – se vděčnost vztahuje nejvíce na zadarmo daný dar. Definice milosti je přesně taková. Milost Boží je dar daný nám zadarmo, velkodušně, bez nároku. Viz slovo *gratis*. Když dáme někomu něco *gratis*, znamená to, že jsme to dali zadarmo. Proto tedy vděčnost bude v tom vlastním slova smyslu odpovědí na dar, který nám někdo dá zadarmo jako výsledek své velkodušnosti. Říká se, že vděčnost je paměť srdce. Je to současně i jakási seberealizace srdce, které se v aktu díkůvzdání má možnost vyjádřit a prezentovat.

K vděčnosti se dostáváme cestou. Jinak řečeno, vděčnost je vyvrcholením cesty. Ta začíná poznáním, to se mění v ocenění a vrcholí vděčností. Prvním bodem je tedy poznání, že něco je dobré. Druhým je uznání pozitivního dopadu dobra na mne, mou osobnost i život. Třetím bodem bude poté citové vyjádření vděku za toto dobro. Vděčnost nestačí jen cítit v nitru. Vděčnost se musí vždy vyjádřit navenek. Potřebuje to nejen ten druhý, ale i my sami. Potřebujeme to proto, abychom se cítili šťastnými. Není možné být opravdu

TRADICE OTCŮ

**Ze „Života svatého Václava“
(První staroslověnská legenda
o svatém Václavu):
Trůn krále, který soudí chudáky
spravedlivě, bude stát navěky**

Když Václavův otec Vratislav zemřel, dosadili Čechové na stolec předků Václava. Ten byl milostí Boží dokonalý ve víře. Všem chudým prokazoval dobrodiní, nahé odíval, lačné krmil, pocestné přijímal podle slov evangelia, vdovám nedal ukřivdit, všechny lidi, chudé i bohaté, miloval, přísluhoval služebníkům Božím, mnohé kostely zdobil zlatem.

Ale čeští muži zpychli a namluvil-li jeho mladšímu bratru Boleslavovi: „Bratr Václav tě chce zabít a dohodl se o tom se svou matkou a se svými muži.“

Václav jezdil po všech hradech, když se tam slavil svátek kostela. Vešel i do hradu Boleslavova, v neděli na svátek Kosmy a Damiána. Když vyslechl mši, chystal se, že se vrátí domů do Prahy. Ale Boleslav jej s podlým úmyslem zadržel a řekl: „Proč bys odcházel, bratře?“ A Václav bratrovo pozvání neodmítl.

Když pak nastalo ráno, zvonili na jitřní. A Václav uslyšev zvon řekl: „Chvála tobě, Pane, žes mi dal dočkat se tohoto jitra.“ A vstal a šel na jitřní.

Hned v bráně jej dostihl Boleslav. Václav se na něj ohlédl a řekl: „Bratře, včeras nám byl dobrým služebníkem.“ Boleslavovi se však k uchu sklonil ďábel a rozvrátil jeho srdce. Boleslav vytasil meč a odpověděl: „Teď ti chci být ještě lepším.“ A když to řekl, udeřil jej mečem po hlavě.

Václav se k němu obrátil a řekl: „Co sis to usmyslil, bratře?“ A uchopil ho a srazil k zemi. Tu přispěchal jeden z Boleslavových rádců a ťal Václava do ruky. Ten poraněn na ruce pustil bratra a běžel do kostela. Dva zločinci ho však ubili u kostelních dveří a přiskočil ještě jiný a probodl mu bok mečem. Tu Václav vypustil duši říkáje: *Do tvých rukou, Pane, odevzdávám svého ducha.*

Foto: Vincent Delegge / Unsplash

šťastnými anebo se cítit doma v našem světě, když se budeme pokládat za sirotky. Sirotek, který se nikdy nevyrovná s tím, co je, nebo který nezačne hledat i pozitivní stránky svého života, prožívá život ve výčitkách a lamentování. Sirotek není nikde doma. A ve světě je mnoho sirotků. Ne snad proto, že by nebyli zahrnováni dobrodiním. Jsou jimi proto, neboť si nikdy toho dobrodiní nevšimli anebo je brali jako samozřejmost. Jsou sirotky proto, že nikdy nedoputovali k vděčnosti.

Cicero byl přesvědčený, že vděčnost je matkou všech ctností a hlavní povinností člověka. Tento koncept prvořadosti vděčnosti má významný dopad na charakteristiku našeho vztahu k Bohu. Podle jedné starobylé židovské legendy když Bůh dokončil stvoření, ptal se andělů, co si o tom myslí. Jeden odpověděl, že svět je tak obrovský a tak dokonalý, že už není co přidat, kromě jednoho: hlasu, který by vzdal Bohu dík, který mu patří.

Podle křesťanské teologie základní modlitba blažených v nebi bude modlitba díkyvdání. Páter Martinez, peruánský jezuita, přesvědčený, že vděčnost je nejvhodnější opovědi na Boží obdivuhodnost a dobrotu, rozhodl se a zvyknul si modlit se *Deo Gratias* (Bohu chvála)

400krát denně a povzbuzoval další, aby dělali totéž.

Je nejnadnější ze všech ctností?

Vděčnost je první věc, kterou by člověk měl projevit v odpovědi na poslední věc, kterou Bůh vykoná. Tak, jak publikum reaguje spontánním a okamžitým potleskem na poslední sekundu dobrého výkonu herců nebo hudebníků, podobně by to mělo být i v případě chvály za Boží stvoření. Ač je vděčnost za dobré věci nejlogičtější projevem, je pravda, že to nedělá člověk automaticky. I když přijme opravdu velký dar, často na vděčnost zapomene. Je to starý problém.

U evangelisty Lukáše najdeme příběh o Deseti malomocných, které Ježíš uzdravil (17,12–19). Nejpozoruhodnější věcí v příběhu není uzdravení, které Ježíš vykonal, ale nevděk ze strany uzdravených. Jen jeden z nich se vrátil a Pánu Ježíši za dar uzdravení poděkoval. Ježíš se ptá: „Zda není uzdravených deset? A kde je těch devět?“ Z jeho slov cítíme zklamání. Jsme v rozpacích. Zdá se nám úplně logické, že člověk, náhle uzdravený z takové strašné nemoci jakou bylo malomocenství, zcela logicky přijde a bude toužit za uzdravení poděkovat. Dokonce

bychom mohli předpokládat, že by mohl poděkovat s radostí. Avšak jen jeden to udělal, cizinec, Samaritán.

Zdálo by se, že vděčnost bude nejnadnější ze všech ctností. Co stojí člověka říci „děkuji“ za dobro, které od někoho obdržel? Je to nejlepší cena, jakou jsme mohli dojednat. Proto neřest nevděku zůstane záhadou. Metafyzický básník George Herbert poukazuje na tuto nepřijemnou lidskou neřest, když píše: „Tak mnoho jsi mi dal. Dej mi, prosím, ještě jedno: vděčné srdce!“

Moudří rodiče učí děti od malička poděkovat za vše, co dostanou. Když na to děti zapomenou, správní rodiče to pokládají za prohřešek, který netolerují. „Co jsi, Petříčku, řekl babičce za svetr, který ti darovala?“ Rodiče se nevzdávají, dokud se jim z dítěte nepodaří vyždímat aspoň slovní vyjádření díků, i když nejdu ze srdce. Je správné, že to rodiče dělají. Dětem by se mělo připomínat od nejranějšího věku, že musí myslet na vděčnost. Ona je prvním krokem, kterým dítě navazuje mravní vztah s dospělými, přesně jako velkodušnost (velkorysost) mu ukáže mravní vztah se sebou samým.

Ačkoli je vděčnost první ctnost, kterou se rodiče snaží vštípit svému dítěti, pak její opak, nevděk, bude znamením, že dítěti chybí zdravý dětský duch. Tato neschopnost vážit si věci může být pro zklamané rodiče velmi bolestnou zkušeností. „Ostřejší než jazyk hada je mít nevděčné dítě,“ píše Shakespeare. Můžeme se ptát, zda i nevděční malomocní nevyvolali pocity podobné bolesti ve svém Mistrovi. Také bychom se mohli ptát, zda vděčnost není větší a dokonalejší hodnotou než zdraví. Zdraví je tělesná nebo duševní dokonalost, ale vděčnost je dokonalost na duchovní a mravní úrovni. A to je víc. Člověk může být fyzicky zdravý, ale nedělá to z něj kvalitního jedince a už vůbec jej to nedisponuje k životu, který nekončí.

Jaký je vztah mezi vděčností, spravedlností a velkodušností (velkorysostí)? Velmi zajímavý.

Definice spravedlnosti zní: dát každému, co mu patří nebo vrátit to, co jeden člověk druhému dluží. Vděčnost bude pak věcí spravedlnosti, ač na vyšší úrovni. Když nám někdo prokázal velkodušnost (velkorysost), dle spravedlnosti

jsem povinen prokázat mu vděčnost, ač jen slovem. Jestliže to neudělám, mohu k tomu být celkem oprávněně vyzván nebo dokonce donucen. Neexistuje však na světě zákon, který by nás donutil projeviti vděčnost z nitra. Můžeme to navelek udělat, ale v nitru je to věc svobody. Skutečná vděčnost bude vždy výsledkem svobody, vynutit se nedá.

Podle definice nikdo z nás nemá právo, aby byli lidé vůči němu velkodušní (velkorysí). Je samozřejmě milé, když jsou lidé vůči nám velkorysí a když nejsou, jsme smutní. Je však třeba vědět, že velkodušnost (velkorysost) je, jak si povíme příště, ideálem, a ne každý si ideál zvolí. Nemáme nárok žádat nikoho, aby s námi zacházel velkodušně, tak jako nemáme právo od lidí vyžadovat, aby žili podle ideálů. Toto právo máme jen vůči sobě. Máme však právo, aby s námi lidé zacházeli spravedlivě. To znamená dát nám to, co jsou dát povinni, co nám patří, nebo aby nám neblokovali přísun toho, co nám patří. Když se k nám lidé chovají nespravedlivě, můžeme je konfrontovat, případně dát k soudu. Soud může jejich nespravedlnost vůči nám potrestat. Neplatí to však o velkodušnosti. Když se k nám někdo nechová velkodušně, není možné jej konfrontovat nebo se s ním soudit. Neboť nikdo není povinen nám dát to, co nám nepatří. Dar nám nikdy nepatří. Dar je něco navíc. Dar je prostě dar. Velkodušnost je vždy dar. Ovšem na světě je mnoho lidí, kteří nepraktikují ani spravedlnost. Proto by nám mělo stačit, když se k nám lidé chovají spravedlivě, už to je dost. Když se však chovají i velkodušně, mělo by to v nás vyvolat pocit větší radosti. Neboť velkodušnost je nepovinný dar. Proto je logické, že velkodušnost vyžaduje vděčnost. I pokoru. Jsou totiž lidé natolik hrdí, kteří si myslí, že nejsou odkázaní na velkodušnost druhých. A to je chyba. Velkodušnost, ať ji potřebujeme nebo ne, by měla člověka vždy vést k pokornému projevu vděčnosti.

Zjistíme, že jsme nikdy nežili

Vděčnost zcela jistě není tak běžná, jak by měla. Lidé budou raději lamentovat nad tím, co nemají, než se snažit děkovat za požehnání, které mají. Budou náchylnější brblat proti trnům na růži než

Foto: Vincent Delege / Unsplash

Co stojí člověka říci „děkuji“ za dobro, které od někoho obdržel? Neřest nevděku zůstane záhadou.

děkovat za samu růži mezi trny. Zvláště si nedokážou vážit věcí, ke kterým přijdou jen normálním způsobem bez fanfár a křiku. Většinu z nich, od slunečního světla po slunečnice, berou jako samozřejmost. Takových věcí si začnou vážit (ač to není jisté), až je ztratí.

Hra Henrika Ibsena *When We Dead Awaken* (*Když se my mrtví probudíme*) představuje dvě postavy, které si sotva všimnou, že žijí. Rubek je sochař, který je tak hluboce ponořený do snahy vytvořit nějaké velké dílo, že je zcela nevěstímavý vůči světu okolo. Irena, jeho modelka a milenka, nerozpozná jeho lásku, protože on se zajímá víc o jakousi tzv. ideální ženu než o ženu skutečnou. Neochota podřídit se této myšlence bude její osudovou chybou. Na konci hry začne Irena cosi Rubekovi vyprávět, ale náhle vybuchne: „Věci, které jsme ztratili, poznáme až tehdy...“ Rubek na ni zkoumavě pohlédne a povzbudí ji, aby pokračovala. „Když se my mrtví probudíme.“ Smutně potřese hlavou a říká: „A pak, co zjistíme?“ „Zjistíme,“ říká Irena, „že jsme nikdy nežili.“

Rubek a Irena nebyli schopní cenit si ani svého života ani svých vrozených talentů a schopností. Neschopnost děkovat za to, co měli a mohli mít, je přivedla k tomu, že začali hledat nemožný ideál, kterého nikdy nebyli schopní dosáhnout, protože prostě neexistoval. Podmínkou

k vděčnosti za náš život je začít si jej vážit. A podmínkou pro autentický život je být za něho vděční.

V tomto smyslu je pro mnoho lidí velkou školou ztráta. Člověk si váží věcí, až když je ztratí: zdraví, vztah, majetek. Mnohé taková ztráta přivede k vděku za to, co měli, nebo si začnou považovat toho, co ještě stále mají. Na mnoho záležitostí se začnou dívat trochu jinak: nic není samozřejmé, ani to, že jsme tady, ani krásný svět, který nás obklopuje, ani vztahy, jichž jsme součástí, ani studium, ke kterému nás přijali, ani dnešní či zítřejší ráno. Nic. Všecko je dar. A za dar se děkuje. Schopnost děkovat z nás dělá šťastné lidi.

Umíš být vděčný? Říká se, že nevděčný člověk je člověk neprobuzený. Nesvitlo mu? Jsi probuzený? Dokážeš vnímat krásu okolo sebe? V čem konkrétně potřebuješ v tomto smyslu učinit nápravu? Necítíš se nešťastný, osamělý, osiřelý? Není příčinou toho tvého pocitu, že jsi nevěstímavý k tomu, co máš? Kde konkrétně bys mohl přehodnotit svou vděčnost versus nevděčnost?

Přeložila Sylva Bernardová
Zpracováno podle DeMarco, Donald.
The Heart of Virtue: Lessons from Life and Literature Illustrating the Beauty and Value of Moral Character. San Francisco: Ignatius Press, 1996.

STANISŁAW ZIELIŃSKI

Mučedníci komunismu

V předcházejících číslech našeho seriálu jsme se věnovali osudům kněží, kteří se stali v poválečných měsících obětí příslušníků polské Bezpečnosti (UB–Urząd Bezpieczeństwa). Dnes představíme čtenářům osud dalšího mučedníka z řad polských duchovních. Otec Stanisław Zieliński byl jednou z prvních obětí komunistického režimu v Polsku a také jedním z nejmladších zavražděných kněží v této zemi po roce 1945.

Narodil se 23. září 1911 v obci Pełczyn v lublinské diecézi na východě Polska. Byl nejstarším ze sedmi dětí Antoniho a Marianny Zielińských. Rodiče, kteří vlastnili drobné hospodářství, byli polští vlastenci a hluboce věřící lidé, kteří učili své potomky milovat Boha a svou vlast. Mladý Stanisław nejprve navštěvoval sedmiletou obecnou školu Hugona Kołłątaja v Lublinu a poté od roku 1927 nastoupil na střední školu – Vyšší biskupské gymnázium pro chlapce v Lublinu. Po gymnaziálních studiích se rozhodl pro kněžské poslání a zůstal nadále v Lublinu, kde byl přijat do kněžského semináře. Už v semináři vynikal mladý klerik Stanisław horlivostí, opravdovostí a touhou sloužit Bohu a věřícím, především těm nejubožejším a trpícím.

V semináři na něj zapůsobil jeho profesor Władysław Goral, jehož velmi obdivoval. Napsal o něm: „Je to člověk srdce, opravdový kněz, který je ochoten pro svého Pána a pro ty, které si zamiloval, obětovat vše, až do smrti na kříži.“ Goral se později stal biskupem lublinské diecéze, v listopadu 1939 byl nacisty zatčen a odvezen do koncentračního tábora, kde zahynul. V roce 1999 jej papež Jan Pavel II. beatifikoval mezi 108 mučedníky 2. světové války. Kněžské svěcení přijal otec Stanisław z rukou lublinského biskupa Mariana Fulmana 20. června 1937.

Mezi chudými a trpícími

Jeho první farností se stala Tarnogóra, ležící jižně od Lublinu na cestě do Zamosče. Tato farnost byla spjata intenzivně s boji Poláků proti ruské nadvládě ve 2. polovině 19. století, zvláště během únorového povstání v roce 1870. Farnost prožila ve

ks. Stanisław Zieliński. Foto: e-civitas.pl

20. letech také rozkol, kdy značná část farníků odešla k Polské národní církvi. Díky obětavé práci předchůdce P. Zielińského se pak část z nich vrátila zpět k římskému katolictví. Do takovéto rozjité situace nastoupil mladý kaplan Stanisław a záhy se pustil do práce.

Jádrem jeho pastorače byla katechetická činnost, setkávání s mládeží a péče o nemocné. Podle vzpomínek pamětníků měl nejraději chudáky a děti, které nemohly ze sociálních důvodů chodit ani do školy. Staral se nejen o duchovní potřeby farníků, ale nebylo nijak výjimečné, že koupil ubožákovi lepší oblečení. Dle vzpo-

mínek spolužáka ještě v semináři během rekolekcí projevoval svůj vztah k potřebným: „Od dětství mé srdce tlouklo především pro chudé a trpící. Mým nejvyšším ideálem a touhou bylo se pro ně obětovat, přinášet jim útěchu, povzbuzení, pomoc. Jestli mi Bůh dovolí stát se knězem, půjdu za nimi. Sblížím se s nimi, ukážu jim, že jsou mi bližší než ostatní...“

V Krašniku

Po vypuknutí 2. světové války a okupaci Polska Němci a sovětskou armádou kněz kriticky pohlížel na oba „bezbožné“ režimy. Velmi pravděpodobně se angažoval

také brzy po vypuknutí konfliktu v odbojové činnosti. S jeho konspirační aktivitou mohlo rovněž souviset přeložení do jiné farnosti v listopadu 1940, jež ho mohlo uchránit před Gestapem, přičemž o několik týdnů později následovalo v Tarnogorze zatýkání příslušníků odboje nacisty. V následující farnosti Krzczonowě pobyl jen krátce – dva měsíce – a začátkem února 1941 byl přeložen do Kraśniku, jež byl jeho posledním působištěm. Toto město se nachází jihozápadně od Lublinu, směrem na Sandoměř. Nejprve byl katechetou na zdejších školách a následně farářem u kostela sv. Ducha. Farnost byla ve velmi špatném stavu – kostel byl zavřený už v meziválečném období a následně ještě silně poškozený během bombardování v září 1939. Není bez zajímavosti, že první mše, kterou otec Stanisław sloužil v opraveném kostele, měla intenci za kněze Władysława Tchórzewského z Lublinu, jeho spolužáka a prefekta škol v Kraśniku, jehož Sověti v roce 1939 odvěkli. Tento kněz pak byl v roce 1940 popraven v Charkově. Byl dalším duchovním – mučedníkem, který otce Stanisława v jeho cestě za Kristem výrazně ovlivnil.

Otec Stanisław se však v Kraśniku zdaleka nevěnoval jen opravám kostela. V době válečných hrůz, kdy řada rodin ztratila své blízké a v Kraśniku se navíc tísnily davy uprchlíků, kteří byli vyhnáni nacisty ze západních částí bývalého polského území, organizoval pro potřebné výdej jídla, sháněl jim léky i oblečení. Podporoval především vícečetné rodiny a také neváhal pomoci Židům. Do pomoci trpícím také zapojoval další věřící a obracel se na ně s žádostí o podporu pro potřebné. Staral se také o děti a mládež, přičemž pro ně organizoval i skrytou výuku. Rovněž sympatizoval s protinacistickým odbojem a vedl pohřební obřady zabitých partyzánů. Byl také mužem modlitby, farníci jej často viděli, jak klečí před Nejsvětější svátostí. Jeho kázání přitahovala do kostela sv. Ducha zástupy obyvatel a kněz se stal ve městě respektovanou autoritou.

Více se sluší poslouchat Boha nežli člověka

Po skončení nacistické okupace a příchodu sovětské armády kněz pracoval v Městské správě Národní rady v Kraś-

Foto: e-civitas.pl

niku, přičemž se dle dochovaných dokumentů opakovaně angažoval ve prospěch strádajících. Z materiálů rady také vyplývá, že se dostal do konfliktu s místními komunisty, když vystoupil proti přejmenování ulice Józefa Piłsudskiego na ulici Partyzánů v Kraśniku (myšleno komunistických). Podařilo se mu získat podporu dalších členů rady proti komunistickému návrhu, takže nedošlo ke změně názvu této ulice a název ulice Partyzánů dostala jiná ulice ve městě.

O několik dní později byl otec Zieliński zavražděn. Krátce před smrtí – v sobotu 10. března 1945 byl ještě předvolán k pohovoru na bezpečnost (UB–Urząd Bezpieczeństwa), následně pak zpovídal v kostele. Den předtím při křížové cestě si farníci všimli na jeho tváři napětí, bolesti. Nechal se mezi farníky slyšet, že nemůže změnit své přesvědčení a nemůže mlčet, když je pošlapávána pravda a blaho člověka. Také pronesl, že se více sluší poslouchat Boha nežli člověka.

V Mistrových šlápějích

Jeho společenská angažovanost a protikomunistický postoj nezůstaly bez odpovědi. 10. března večer kolem 21.15 vtrhli na faru v Kraśniku dva muži. Otec Zieliński se právě modlil, přítomna byla také hospodyně. Násilníci zpreházeli nábytek v pokoji, ženu postřelili, přičemž se schválně nehýbala a zdánlivě nejevila známky života, což jí nesporně zachrá-

nilo život. Kněze však stříleli do hlavy, takže záhy zemřel. Mladému knězi bylo teprve 33 let. Poté vrazi z fary rychle uprchli. Vražda na faře byla rychle vyšetřena a uzavřena. Za pokus o vraždu hospodyně, nikoliv však za zavraždění kněze, byl odsouzen jistý Władysław Kapusta, jež byl však spíš pouze nastrčeným obětním beránkem. Jiní pachatelé nebyli zjištěni ani dopadeni, přičemž od počátku bylo zřejmé, že na odstranění horlivého kněze měli zájem místní komunisté a příslušníci bezpečnosti (UB). Kněz neměl však klid ani po smrti. O knězi se objevovaly po jeho zavraždění pomluvy a ještě v 80. letech vyšel článek „Sutana nechránila před smrtí“, který jej vykresloval jako vášnivého hazardního hráče, který zemřel během hádky při hraní karet. V současnosti existuje v jeho působišti charitativní Bratrstvo otce Stanisława Zielińskiego, jež spolu s dalšími věřícími lublinské diecéze usiluje o zahájení jeho beatifikačního procesu.

Vojtěch Vlček

Mgr. Vojtěch Vlček, historik a pedagog, spolupracovník Ústavu pro studium totalitních režimů

I TY HRBY ZMIZELY

Leckde to žije klimatem. Při nedávné návštěvě poutního místa Mariazell v Rakousku bylo možné spatřit letáčky Aktion Leben hnedle vedle Vorauer Klimaschutztage... Jistě, obojí tak nějak reflektuje život, to mají recht. Pravdivě vyznívá také rozhovor s docentem biologie Janem Pokorným, který přinesl *Echo Prime*. Zaměřuje se na právě odstartovanou kampaň Jihočeského kraje, jejímž cílem je záchrana šumavských lesů. A jak to půjde? Inu, od lesa. Záměrem je zařadit další plochy, celkem deset tisíc hektarů, do tzv. Bezzásahových – osudu ponechaných – zón. Vzrušení je velké, obce na Šumavě i kraj se obávají dalšího rojení kůrovce a usychání lesů. „Dvacet let upozorňuji na historickou zkušenost a na vědecké práce, podle nichž ztráta vzrostlého lesa na horách vede k postupnému vysoušení krajiny. Takže pokud má být dalších zhruba deset tisíc hektarů zahrnuto do bezzásahových zón, dělá to v parku o 60 tisících hektarů dalších patnáct procent výměry parku. Je to pokračování katastrofální politiky, po které zůstal les uschlý kůrovcem a sousední holiny, na nichž se kvůli zastavení kůrovce musel vykácat zdravý les.“ Podle docenta Pokorného byl pro Šumavu osudný rok 2007, kdy po orkánu Kyrill tehdejší ministr Buršík rozhodl: „Nezasahovat.“ „Předtím, když byl polom, tak nebyl velký, sousední vysoký les vytvářel částečně stín a dodával semena, případně stromky dosázeli lesníci. Byl jsem členem mezinárodních komisí v letech 2001, 2002. Tehdy bylo na území Národního parku Šumava 1500 hektarů lesa uschlého vinou kůrovce, v Bavorském národním parku 3500 hektarů. Už tehdy jsem varoval před rozšiřováním bezzásahových zón.“ Odborníci z Hnutí Duha tehdy prohlašovali, že nikdo nemusí mít obavy, protože podle nich kůrovec už svou

Foto: wikimedia.org

potravní nabídku vyčerpal. No, vidíme to po pár letech asi docela jinak.

Na druhém konci země, v Jihoafrické republice, čelí jiným krizím. Nejméně 10 lidí zemřelo v důsledku útoků na cizince, byly zničeny obchody patřící Nigerijcům, kteří jsou nejpočetnější přistěhovaleckou skupinou. Radio Vatikán informovalo o postoji biskupů takto: „Církev by měla sehrát zásadní roli v ukončení útoků na cizince v Jihoafrické republice. Formujeme mentalitu lidí tak, aby dokázali žít v míru se všemi,“ řekl kardinál Peter Turkson, prefekt Úřadu pro integrální lidský rozvoj, ve vyjádření ke xenofobickým konfliktům, které propukly na konci srpna v Pretorii a Johannesburgu. „O tom, jak to tam mají bílí farmáři, jsme už psali. Dochází k lynčům, vraždám, znásilnění a vyvlastňování půdy. Svět ale skutečně není černobílý.

Zůstaneme ještě trochu u hierarchie, ale půjdeme rovnou do Vatikánu. Na Svatopetrském náměstí se na začátku září stala pozoruhodná záležitost. Dvě žebráčky se neshodly, která z nich dostala darem peníze od turistky jdoucí kolem. Asi šlo o slušnou částku, protože jim to stálo za potyčku, kterou můžeme směle nazvat solidní dámskou rvačkou. Nejedním komentátorem na Twitteru se podělil videem, ale hlavně o zážitek. Protože ten den se na onom náměstí odehrál zázrak. Ty dámy se během potyčky ze zubožených, nemocných, shrbených a invalidních žen proměnily ve vitální a energieplné obchodnice. I ty hrby ztratily! Vypadly z pod šatů v podobě několika svršků smotaných do hrubověrohodného tvaru.

–zd–